

DANIEL NOWAK

Opole

Integracyjna rola muzyki w Kościele na podstawie nauczania papieży Benedykta XVI i Franciszka

The Integrative Role of Music in the Church Based on the Teaching of Popes Benedict XVI and Francis

Abstract

In the liturgy of the Church, music, among other things, is a factor that supports a living relationship with God and unites believers.

Pope-emeritus Benedict XVI and Pope Francis for the modern Church are guides and supreme guardians who point out the sense of maintaining the proper level of music in the Church. In his search for the right ways of church music, Benedict XVI does not deal thoroughly with musicological issues, but from the point of view of a theologian, he looks for points of contact between faith and art. For the pope, the musical expression of praise to God remains in harmony with the Christian dogma of the incarnation, which is realized in the Church and the sacraments. Music is one of the elements that create a space for the continuation of the events of the incarnation. Submitting to integration, it purifies the human being, liberates and inclines thoughts towards God.

The current Pope Francis constantly recognizes music in the Church as a unifying element of the community and as a means of proclaiming the faith. He considers it necessary to constantly renew liturgical music and chant, especially in terms of quality, so that Church music is fully inculturated in the artistic and musical language of today. Getting to know the richness of music and traditions of different parts of the world helps to preserve the tradition of the Church in the modern world and to enrich it with what the modern times bring. Such an updating builds a living community which by listening or performing music unites diversity in one song of praise to God.

The theological perspective on the meaning of sacred music and its qualities allows for the proper use of music as an integrating factor for both the individual believer and the whole community. The theological perspective on the importance of sacred music and its qualities helps to make the right use of music as an integrating factor for the individual believer and the community.

Keywords: Sacred Art, Liturgical Music, Community, Beauty, Integration of Believers

Abstrakt

W liturgii Kościoła muzyka jest m.in. czynnikiem wspomagającym żywą relację z Bogiem i jednoczącym wiernych.

Papież-emeryt Benedykt XVI i papież Franciszek dla współczesnego Kościoła są przewodnikami i najwyższymi opiekunami, którzy wskazują na sens utrzymywania właściwego poziomu muzyki w Kościele.

W swoich poszukiwaniach właściwych dróg muzyki kościelnej Benedykt XVI nie zajmuje się dogłębnie zagadnieniami muzykologicznymi, ale z punktu widzenia teologa szuka punktów styecznych między wiarą a sztuką. Dla papieża muzyczny wyraz uwielbienia Boga pozostaje w harmonii z chrześcijańskim dogmatem o wcieleniu, który urzeczywistnia się w Kościele i sakramentach. Muzyka jest jednym z elementów, które tworzą przestrzeń dla kontynuacji wydarzeń wcielenia. Poddając się integracji, oczyszcza człowieka, wyzwala i skłania myśli ku Bogu.

Obecny papież Franciszek nieustannie dostrzega muzykę w Kościele jako element jednoczący wspólnotę i jako środek głoszenia wiary. Uważa za konieczne ciągłe odnawianie muzyki liturgicznej i śpiewu, zwłaszcza pod względem jakości, tak aby muzyka kościelna była w pełni inkulturowana w artystycznym i muzycznym języku współczesności.

Poznanie bogactwa muzyki i tradycji różnych części świata pomaga zachować tradycję Kościoła we współczesnym świecie i wzbogacić ją o to, co przynosi współczesność. Taka aktualizacja buduje żywą wspólnotę, która poprzez słuchanie lub wykonywanie muzyki jednoczy różnorodność w jednym śpiewie uwielbienia Boga.

Słowa kluczowe: sztuka sakralna, muzyka liturgiczna, wspólnota, piękno, integracja wierzących.

Kościół w obecnych czasach staje przed wyzwaniem, by wytrwale towarzyszyć w osobistej relacji z Bogiem, jak i troszczyć się o integrację wspól-

noty, która łączy się w różnych formach uwielbienia Boga i w wyznawaniu tej samej wiary. W liturgii Kościoła czynnikiem wspomagającym żywą relację z Bogiem oraz jednoczącym wierzących jest m.in. muzyka, dlatego ważnym wyzwaniem jest zachowanie *status quo* tej dziedziny sztuki w Kościele. Już starożytni filozofowie dostrzegali, że muzyka umożliwia budowanie jedności w wielości. Zespoleń rytmu, melodii, tempa w dziełach muzycznych, ukazujących wewnętrzną ekspresję, pomaga w kształtowaniu tożsamości pojedynczego człowieka, jak i zróżnicowanej grupy osób.

Wartość muzyki w kulcie religijnym dostrzec można w tym, że wyraża ona piękno modlitwy ludu Bożego jednomyślnie uczestniczącego w zgromadzeniu liturgicznym, jak również pozwala uzewnętrznić przeżywanie relacji z Bogiem. W tej przestrzeni sztuki sakralnej trzeba uważać, by nie poddać się czystemu pragmatyzmowi, bądź też zbytniemu eksponowaniu artyzmu. „Sztuka sakralna jest prawdziwa i piękna, gdy przez swoją formę odpowiada swojemu właściwemu powołaniu, jakim jest ukazywanie i uwielbienie, w wierze i adoracji, transcendentnej tajemnicy Boga. (...) Prawdziwa sztuka sakralna prowadzi człowieka do adoracji, modlitwy i miłowania Boga Stwórcy i Zbawiciela, Świętego i Uświęcającego” (KKK 2502).

Zwierzchnicy Kościoła, troszcząc się o należyłą jakość muzyki w Kościele, przez wieki ciągle przypominają jej wartości w perspektywie przeżywania wiary oraz współtworzenia integralnej i pięknej liturgii. „Ze wszystkich wypowiedzi papieskich przebija troska o zachowanie w pełni sakralnego charakteru czynności liturgicznych (...) O ile jednak pierwotnie w nauczaniu Kościoła usiłowano zachować sakralność obrzędów za pomocą zakazów, o tyle w XX w. pojawiło się bardziej pozytywne podejście do kwestii wykonywania muzyki podczas liturgii”¹. Papież emeryt Benedykt XVI i papież Franciszek dla współczesnego Kościoła są przewodnikami i najwyższymi strażnikami, którzy wskazują na sens zachowania właściwego poziomu muzycznego w Kościele².

¹ Ireneusz Pawlak. 2013. Muzyka w nauczaniu papieży. W Ireneusz Pawlak. *De Musica Sacra in Polonia. Quaestione Selectae*. T. 2. Red. Stanisław Garneczarski, 279. Tarnów: Wydawnictwo Biblos.

² Wypowiedzi papieży często skupiają swoją uwagę na kwestiach związanych z liturgią, przy czym istotnym zagadnieniem jest teologia muzyki, która w pogłębiony sposób daje impuls ku temu, by zwrócić uwagę na wpływ muzyki zarówno w przestrzeni liturgicznej, jak i pozaliturgicznej na każdego, kto należy do wspólnoty Kościoła.

1. Benedykt XVI – dynamika wcielenia w muzyce jako czynnik integrujący

Dla papieża Benedykta XVI muzyka zajmuje ważne miejsce wśród jego teologicznej refleksji. Często wypowiadał się na temat godności muzyki liturgicznej, a jego spostrzeżenia wpisują się w nurt posoborowej dyskusji na temat liturgii i reformy liturgicznej oraz kształtu kultury i współczesnej cywilizacji³. Jako głowa Kościoła, Benedykt XVI w swoich rozważaniach zastanawiał się nad kwestią obecności muzyki w liturgii Kościoła oraz kryteriami, jakimi powinna się rządzić, by duch liturgii nie tyle odpowiadał przyjętym normom formalnym, ile prowadził do zjednoczenia ze Źródłem Piękną, jakim jest Bóg⁴.

Poszukując właściwych dróg muzyki kościelnej, papież nie zajmuje się gruntownie zagadnieniami muzykologicznymi, lecz z punktu widzenia teologa szuka punktów styecznych pomiędzy wiarą a sztuką. Przesłanki wskazujące na właściwy kierunek za troskania o muzykę sakralną znaleźć można w Biblii, która podaje istotne elementy teorii i praktyki muzycznej rozwijane na gruncie wiary. Kard. J. Ratzinger w swoich rozważaniach nad podstawami i rozwojem muzyki kościelnej sięga po Psalm 47: „Gdyż Bóg jest Królem całej ziemi, hymn zaśpiewajcie!” (Ps 47,8). Opierając się na wnioskach współczesnej egzegezy, wyjaśnia kryteria, jakie postawić należy śpiewowi kulturowemu: „Alfons Deissler⁵ słowo „Psalmenlied” tłumaczy jako «pieśń kunsztowna, piękna» (*kunstvolles Lied*). W podobnym kierunku idzie Hans Joachim Kraus⁶, tłumacząc ten werset: «Śpiewajcie Panu pieśń pełną sztuki» (*Kunstlied*). Biblia jerozolimską przejmując tę samą linię: «Grajcie Bogu, jak tylko potraficie najpiękniej». Podobnie mówi o śpiewie *con arte* (kunsztownym, artystycznym) tłumaczenie wydane przez włoską konferencję episkopatu. (...) W Septuagincie czytamy: *psalate synetos*, co moglibyśmy przetłumaczyć jako: śpiewajcie w sposób zrozumiały; (...) śpiewajcie w sposób godny ducha i zgodny z duchem, zdyscyplinowanie, czysto. Przekład, jaki wybrał św. Hieronim, idzie w tym samym kierunku: *psallite sapienter*. Śpiew psalmów powinien mieć w sobie coś z istoty mądrości”⁷. Jak widać, kard. Joseph Ratzin-

³ Otrzymując doktorat *honoris causa* Akademii Muzycznej i Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie, ukazano go jako promotora *via pulchritudinis* w dziele nowej ewangelizacji oraz troszczącego się o szlachetne piękno celebracji liturgicznych. Zob. Robert Tyrała. 2015. „Benedykt XVI doktorem *honoris causa* Akademii Muzycznej i Uniwersytetu Jana Pawła II w Krakowie”. *Pro Musica Sacra* 13: 9–37.

⁴ Por. Joachim Waloszek. 2008. „Josepha Ratzingera koncepcja muzyki kościelnej”. *Ateneum Kapłańskie* 153: 16–30.

⁵ Niemiecki teolog katolicki (1914–2005).

⁶ Niemiecki teolog ewangelicki (1918–2000).

⁷ Joseph Ratzinger. 1999. *Nowa pieśń dla Pana*. Tłum. Juliusz Zychowicz. Kraków: Znak, 155–156.

ger dochodzi zatem do punktu, w którym można dostrzec związek między mądrością a muzyką.

Artysta ma być oddany całym sercem temu, co robi, i według wiary chrześcijańskiej powinien wnikać myślą w twórcze idee Boga, pamiętając, że jako zintegrowany człowiek pochodzi on z Bożego „kunsztu” i nie może oddać się samowoli, ale służyć Bogu⁸. Przez tę pełną oddania służbę można ukazywać ludziom prawdę o Bogu i wychwalać Go m.in. przez śpiew, ukazując przez to żywy element przeżywania swojej wiary osób zjednoczonych w jednej wspólnotcie. „Obecność Ducha Świętego w muzyce kościelnej stanowi potwierdzenie prawdy, że (...) we wspólnotcie Kościoła pieśni nie są jedynie użytkową formą artystyczną, ale stają się znakiem tego, że żyje w niej duch Boga”⁹. Dla papieża Benedykta XVI ten muzyczny wyraz chwały Bogu pozostaje w zgodzie z chrześcijańskim dogmatem wcielenia, które urzeczywistnia się w Kościele i poszczególnych sakramentach. „Bóg mocą swego Ducha zstępuje, przenika w materię, ciało, zmysły, w ziemię człowieka, bierze ją w posiadanie, czyni z niej święty przybytek obecności Emmanuela, tym samym przyciąga wszystko ku sobie i wprowadza ciało, to znaczy człowieka i cały stworzony świat, w Bożą wieczność”¹⁰. Dokonuje się ucieleśnienie słowa, a zarazem uduchowienie ciała. Tej dwubiegunowej koncepcji przyporządkowana jest liturgia, w której dostrzec można owe dwa kierunki Bożego działania. Taką dwubiegunowość można odkryć też w muzyce, która według myśli papieża jest jednym z elementów tworzących przestrzeń kontynuacji wydarzeń wcielenia: „«Umuzycznienie» wiary jest częścią procesu wcielenia Słowa, (...) ukazaniem w postaci zmysłowej, wcieleniem, przyciągnięciem do siebie przedrozumowych i nadrozumowych mocy, przyciągnięciem do siebie ukrytych dźwięków stworzenia”¹¹. Chrześcijańskie ucieleśnienie jest zarazem uduchowieniem – i odwrotnie. Te procesy sprawiają, że muzyka oczyszcza się, nabiera właściwej formy, staje się rozumną służbą ku chwale Pana i ku zjednoczeniu w wyznawaniu wiary.

Aby wspólnota wierzących trwale i skutecznie oddawała chwałę Bogu, ważne jest zintegrowanie poszczególnych osób współtworzących przestrzeń Kościoła. Dlatego, respektując ratzingerowską dynamikę wcielenia, warto zauważyć służebny charakter muzyki, wspomagający integrację człowieczeństwa: harmonię ciała i ducha, uczucia, woli i rozumu, umożliwiający dowartościowanie

⁸ Por. Ratzinger. 1999. *Nowa pieśń dla Pana*, 168–169.

⁹ Jacek Bramorski. 2012. *Pieśń nowa człowieka nowego. Teologiczno-moralne aspekty muzyki w świetle myśli Josepha Ratzingera – Benedykta XVI*. Gdańsk: Akademia Muzyczna im. Stanisława Moniuszki, 309.

¹⁰ Waloszek. 2008. „Josepha Ratzingera koncepcja muzyki kościelnej”, 18.

¹¹ Ratzinger. 1999. *Nowa pieśń dla Pana*, 192.

zmysłów, ich uduchowanie, które nie będzie odrealnieniem, ale podniesieniem wzwyż ku nieskończoności¹². Muzyka sakralna może przyczynić się do tego zintegrowania, zachowując właściwe kryteria: musi odnosić się do Słowa, które nadaje sens całej rzeczywistości i ludzkiemu doświadczeniu, powinna się cechować wewnętrznym odniesieniem do tekstu biblijnego i liturgicznego. W strukturach muzycznych nie chodzi tylko o racjonalność i logikę, ale o głębszą percepcję. „Niewątpliwie chodzi o przeciwstawienie się «dionizyjskiemu» typowi muzyki, który prowadzi do wyłączenia ducha i władzy rozumu, do utraty świadomości i «świętego obłąkania», w szale rytmów i instrumentów. Chrześcijańskie «upojenie» Duchem Logosu nie ma nic wspólnego z uwolnieniem uczestnika kultu od brzemienia świadomości i odpowiedzialności, a chrześcijańska wolność jest przeciwieństwem swawoli zmysłów”¹³. Te uniesienia ludzkiego ducha wymagają niemałego trudu, gdyż zmysły i duch muszą być zintegrowane. Muzyka liturgiczna podporządkowując się tej integracji, oczyszcza człowieka, pozostawiając po sobie radość, która wyzwala i skłania myśli ku Bogu. Dzięki muzykowaniu może nastąpić odnowa serc, dzięki której człowiek będzie żył nowym życiem w Chrystusie. Ta nowość budzi się najpierw w sercu, ale spontanicznie staje się też śpiewem zewnętrznym, poruszającym wiarę w Chrystusa i pomocnym w oddawaniu mu czci „w Duchu i prawdzie” (J 4,23). Muzyka, która służy takiej czci, „nie może być rytmiczną ekstazą, zmysłową sugestią, czy odurzeniem, subiektywną czułościowością, powierzchowną rozrywką”¹⁴. Muzyka ma wynikać z liturgicznych czynności, musi być autentyczna i ma stać się piękną szatą dla gestów i słów, nie może też być traktowana powierzchownie, w oderwaniu od prawdy objawienia chrześcijańskiego. Piękno porywa „ku górze”, odrywając od nas samych, pociągając ku miłości Boga, który jest prawdziwym Pięknem. Muzyka i śpiew są czymś więcej niż tylko upiększeniem kultu: są one istotnym sposobem czynnego uczestnictwa w sprawowaniu obrzędów, pozwalając przy tym odkryć i przybliżyć się do wspólnoty ziemskiego Kościoła, który łącząc się z chórami niebios, wspólnie wychwala Boga (por. KL 34–35).

¹² Waloszek. 2008. „Josepha Ratzingera koncepcja muzyki kościelnej”, 22.

¹³ Waloszek. 2008. „Josepha Ratzingera koncepcja muzyki kościelnej”, 22.

¹⁴ Ratzinger. 1999. *Nowa pieśń dla Pana*, 190.

2. Papież Franciszek – muzyka jako czynnik integrujący wspólnotę w służbie Bogu i Kościołowi

Wypowiedzi papieża Franciszka do muzyków i o muzyce zdają się kontynuacją tego, co przekazał jego poprzednik. Obecny papież ciągle uznaje muzykę w Kościele jako element jednoczący wspólnotę i jako środek głoszenia wiary. Muzyka, która może być odzwierciedleniem pobożności ludowej, jest formą modlitwy wspólnotowej, dzięki której wzrasta wiara. A na tej drodze wiary ważne jest, aby Słowo Boże przekładało się na pieśni, dźwięki i harmonię. Nie zawsze jest to łatwe, zwłaszcza w sytuacjach, gdy do muzyki wkrada się przeciętność, powierzchowność i trywialność. Papież uważa za konieczne ciągle odnawianie muzyki i śpiewu liturgicznego, zwłaszcza pod względem jakości: „Zachęcam was, abyście nie stracili z oczu tego ważnego celu: pomóc wspólnocie wierzących i ludowi Bożemu w uczestniczeniu i odbieraniu kultu wszystkimi zmysłami, fizycznymi i duchowymi”¹⁵. Papież zachęca do zachowania oraz docenienia bogatego i różnorodnego dziedzictwa muzyki kościelnej, podkreślając jednocześnie konieczność unikania spojrzenia nostalgicznego, czy wręcz archeologicznego. Należy to czynić w taki sposób, aby muzyka kościelna była w pełni inkulturowana w artystycznym i muzycznym języku współczesności¹⁶, co nie jest łatwym zadaniem w kontekście różnorodnej pogładowości związanej ze wspomnianym już z jednej strony pragmatyzmem, a z drugiej ze zbyt wyszukany artyzmem.

Papież w swoich wypowiedziach podkreśla, że każdy człowiek, czy to muzyk, czy słuchacz, ma ten sam cel: zobaczyć rzeczywistość Boga poprzez piękno sztuki. „W tym sensie interpretator, podobnie jak artysta, wyraża to, co niewysłowione, używa słów i materii, które wykraczają poza pojęcia, aby pomóc zrozumieć ten rodzaj sakramentalności, który jest właściwy dla dzieł estetycznych”¹⁷. Znaczenie muzyki sakralnej wynika z jej właściwej interpretacji: wykonawca jest wezwany do rozwijania własnej wrażliwości i geniuszu, zawsze w służbie sztuki, która odnawia ducha ludzkiego, integruje, służy także wspólnocie wierzących, zwłaszcza w przestrzeni liturgicznej, zachowując normy uznane przez Kościół.

Podobnie jak u Benedykta XVI, w swoim nauczaniu papież Franciszek zwraca uwagę na wartość wcielania w liturgię, poprzez muzykę, wartości słów zawartych

¹⁵ Papież Franciszek. 2017. Przemówienie o muzyce liturgicznej (6.04.2021). <https://www.liturgia.pl/Przemowienie-papieza-Franciszka-o-muzyce-liturgicznej/>.

¹⁶ Por. Papież Franciszek. 2017. Przemówienie o muzyce liturgicznej (6.04.2021).

¹⁷ Papież Franciszek. 2019. Przekazujecie to, co niewidzialne, samego Boga (8.04.2021). <https://www.vaticannews.va/pl/papiez/news/2019-11/papiez-franciszek-muzyka-sakralna-interpretacja.html>.

w Biblii, dzięki czemu każde pokolenie ma szansę odkrycia tajemnic naszej wiary. „Język muzyczny musi potrafić ucieleśniać i tłumaczyć Słowo Boże w pieśniach, dźwiękach, harmoniach, które poruszają serca nam współczesnych, tworząc również odpowiedni nastrój emocjonalny, który będzie otwierał na wiarę oraz pobudzał do przyjęcia i pełnego uczestnictwa w odprawianych tajemnicach”¹⁸.

Aby zapewnić odpowiedni poziom i znaczenie muzyki w liturgii, ważne jest, aby wartość tej sztuki oddziałującej na zmysły i ducha ludzkiego we właściwy sposób przekazywać, kształcąc zarówno muzyków, jak i kapłanów: „Aby usprawnić ten proces, należy promować odpowiednią formację muzyczną, również wśród tych, którzy przygotowują się do kapłaństwa, w dialogu z trendami muzycznymi naszych czasów, z potrzebami różnych obszarów kulturowych oraz w podejściu ekumenicznym”¹⁹. Muzyka pomaga w tym, by budować i integrować wspólnotę Kościoła: poznawanie bogactwa muzyki, tradycji różnych ośrodków w świecie, wymiana doświadczeń w pełni służą temu, by we współczesnym świecie, zachowując tradycję Kościoła ubogacać ją o to, co przynosi współczesność. „W przedziwny sposób muzyka zdolna do zaprowadzenia jedności w wielości, do syntezy różnych faktów dźwiękowych w jedną nierozzerwalną całość wyższego rzędu, w pewnym sensie przedstawia się jako proces integracyjny, w wyniku którego z wielu brzmień powstaje współ-brzmienie – symfonia. Z tą zdolnością łączy się tajemna siła oddziaływania muzyki, jej dynamika wspólnototwórcza”²⁰. Taka aktualizacja buduje żywą wspólnotę, która słuchając, bądź wykonując utwory muzyczne, łączy różnorodność w jednej pieśni uwielbienia Boga. „Artyści, interpretatorzy, a w wypadku muzyki, również słuchacze kierują się tym samym pragnieniem. Chcą zrozumieć to, w czym piękno, muzyka, sztuka pozwalają nam poznać rzeczywistość samego Boga. I w naszych czasach jak chyba nigdy dotąd ludzie bardzo tego potrzebują”²¹.

Każdy chrześcijanin jest interpretatorem woli Bożej w swojej egzystencji i śpiewa Bogu „pieśń chwały i dziękczynienia”. W ten sposób muzyka pobudza emocje i kształtuje tożsamość, pomagając wzrastać w wierze i czystości życia²². Papież podkreśla w ten sposób w swojej adhortacji znaczenie muzyki w życiu młodych ludzi. Zwracając uwagę na młode pokolenie i na ich właściwy rozwój, Ojciec Święty

¹⁸ Papież Franciszek. 2017. Przemówienie o muzyce liturgicznej (6.04.2021).

¹⁹ Papież Franciszek. 2017. Przemówienie o muzyce liturgicznej (6.04.2021).

²⁰ Joachim Waloszek. 2006. „W poszukiwaniu teologicznych kwalifikacji sztuki muzycznej”. *Ethos* 1–2 (73–74), 51.

²¹ Papież Franciszek. 2019. Przekazujecie to, co niewidzialne, samego Boga (8.04.2021).

²² Por. Papież Franciszek. 2020. *Adhortacja apostolska „Christus vivit”*. Kraków: Znak, 226.

zauważa, że „muzyczna spuścizna Kościoła jest dość różnorodna i może służyć nie tylko liturgii, lecz można ją wykonywać na koncertach, w szkole i katechezie”²³. Obecność muzyki kościelnej w innych obszarach społeczeństwa może wpłynąć na przybliżanie ludziom młodym wartości, które są zawarte w Biblii i nauczaniu Kościoła. „Kultura muzyczna może więc odegrać ważną rolę w duszpasterstwie, pod warunkiem jednak, że będzie autentyczna, a nie populistyczna”²⁴. Przez właściwe powiązanie sztuki z rzeczywistością Kościoła dobrze można rozwijać ewangelizacyjny nurt, w którym wyodrębnić można obraz Mistycznego Ciała Chrystusa²⁵. W tym wszystkim istotną rolę odgrywają osoby odpowiedzialne za rozpowszechnianie muzyki kościelnej, która ciągle pozostaje w świecie ważnym czynnikiem odkrywania i wychwalania Boga i Jego świętości. Papież zwraca na to uwagę przez słowa: „Zachęcam Was, abyście nie stracili z oczu istotnego celu: pomagać wspólnocie liturgicznej i ludowi Bożemu w przeżywaniu i uczestniczeniu, wszystkimi zmysłami fizycznymi i duchowymi, w Tajemnicy Boga. Muzyka sakralna i śpiew liturgiczny mają za zadanie oddawać nam istotę chwały Pana, Jego piękna, Jego świętości, która otula nas jak «światlisty obłok»”²⁶.

Obecność muzyki w przestrzeni wspólnoty Kościoła i liturgii jest nieodzowna i wartościowa. „Muzyka inspiruje człowieka do tego, aby przekraczał samego siebie, dążył ku temu, co jest niemożliwe do osiągnięcia w oparciu o własne tylko siły. Muzyka nie jest czymś, co się samemu «robi», ale tajemnicą, którą otrzymuje się w darze. Stanowi ona owoc pokornego «wysłuchania się»: człowiek najpierw odkrywa ją jako dar, a dopiero potem «tworzy»”²⁷. Ta dziedzina sztuki ma moc przeniesienia w inny wymiar, oczyszczania i uszlachetniania, a dobrze wykorzystując język Kościoła, ma szansę wpłynąć na właściwą integrację ludzi wierzących²⁸. Wypowiedzi papieży wszystkich czasów umacniają tę wartość przez pokolenia ludzi wierzących, którzy przez muzykę mogą jednoczyć się we wspólnym wychwalaniu Boga. Istotną rolę odgrywa tu świadomość muzyków kościelnych, kapłanów i wszystkich pozostałych uczestników liturgii, że to, co jest wykonywane na chwa-

²³ Krzysztof Bronk. 2021. Biblia była i jest źródłem inspiracji (6.04.2021). <https://www.vatican-news.va/pl/papiez/news/2021-02/papiez-o-inspiracji-biblia-w-muzyce.html>

²⁴ Ireneusz Pawlak. 2013. Muzyka jako niezbędny element pracy duszpasterskiej. W Pawlak. *De Musica Sacra in Polonia. Quaestiones Selectae*, 211.

²⁵ Bramorski. 2012. *Pieśń nowa człowieka nowego*, 312.

²⁶ Papież Franciszek. 2017. Przemówienie o muzyce liturgicznej (6.04.2021).

²⁷ Bramorski. 2012. *Pieśń nowa człowieka nowego*, 265.

²⁸ Por. Ireneusz Pawlak. 2013. Piękno muzyki liturgicznej. W Pawlak *De Musica Sacra in Polonia. Quaestiones Selectae*, 425.

łę Boga i ku uświęceniu wiernych, nie zależy jedynie od ludzkich umiejętności, ale wymaga także głębszej refleksji teologicznej. Ta perspektywa teologiczna dotycząca znaczenia muzyki sakralnej i jej przymiotów pozwala właściwie wykorzystać muzykę jako czynnik integrujący zarówno pojedynczego wierzącego człowieka, jak i całą wspólnotę. Odniesienie do Boga pomaga w podjęciu właściwych kroków, aby zadbać o odpowiedni poziom i przymioty muzyki, a wypowiedzi papieży zdają się być „trzymaniem ręki na pulsie” w zadbaniu o niematerialną jakość tej dziedziny sztuki w Kościele.

Bibliografia:

- Bramorski Jacek. 2012. *Pieśń nowa człowieka nowego. Teologiczno-moralne aspekty muzyki w świetle myśli Josepha Ratzingera – Benedykta XVI*. Gdańsk: Akademia Muzyczna im. Stanisława Moniuszki.
- Bronk Krzysztof. 2021. Biblia była i jest źródłem inspiracji (25.06.2021). <https://www.vaticannews.va/pl/papiez/news/2021-02/papiez-o-inspiracji-biblia-w-muzyce.html>.
- Katechizm Kościoła Katolickiego. 2009. Poznań: Pallottinum.
- Papież Franciszek. 2017. Przemówienie o muzyce liturgicznej (25.06.2021). <https://www.liturgia.pl/Przemowienie-papieza-Franciszka-o-muzyce-liturgicznej/>.
- Papież Franciszek. 2020. *Adhortacja apostolska „Christus vivit”*. Kraków: Znak.
- Pawlak Ireneusz. 2013. *De Musica Sacra in Polonia. Quaestiones Selectae*. T. 2. Red. Stanisław Garnczarski. Tarnów: Biblos.
- Ratzinger Joseph. 1999. *Nowa Pieśń dla Pana*. Tłum. Juliusz Zychowicz. Kraków.
- Sobór Watykański II. 2002. *Konstytucje, dekryty, deklaracje*. Poznań: Pallottinum.
- Tyrała Robert. 2015. „Benedykt XVI doktorem *honoris causa* Akademii Muzycznej i Uniwersytetu Jana Pawła II w Krakowie”. *Pro Musica Sacra* 13: 9–37.
- Waloszek Joachim. 2006. „W poszukiwaniu teologicznych kwalifikacji sztuki muzycznej”. *Ethos* 1–2 (73–74): 43–54.
- Waloszek Joachim. 2008. „Josepha Ratzingera koncepcja muzyki kościelnej”. *Ateneum Kapłańskie* 153: 16–30.

DANIEL NOWAK, kapłan diecezji opolskiej, absolwent Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego, ukończył studia licencjackie w Wyższej Szkole Katolickiej Muzyki Kościelnej w Ratyzbonie.
E-mail: 89ndaniel@gmail.com